

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

OBCHODNÁ FAKULTA

Ev. číslo: 102003/B/2019/36097107839903236

**POSTAVENIE HAITI A DOMINIKÁNSKEJ
REPUBLIKY V RÁMCI LATINSKEJ AMERIKY**

Bakalárska práca

2019

Daniel Richard Šulla

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

OBCHODNÁ FAKULTA

**POSTAVENIE HAITI A DOMINIKÁNSKEJ
REPUBLIKY V RÁMCI LATINSKEJ AMERIKY**

Bakalárska práca

Študijný program: Medzinárodné podnikanie

Študijný odbor: Medzinárodné podnikanie

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodného obchodu

Vedúci záverečnej práce: Ing. Boris Baumgartner, PhD.

Bratislava 2019

Daniel Richard Šulla

Pod'akovanie

Chcel by som sa týmto pod'akovať svojmu školiteľovi Ing. Borisovi Baumgartnerovi, PhD. za cenné rady, usmernenie a v neposlednom rade za ochotu pomôcť.

Abstrakt

ŠULLA, Daniel Richard: *Postavenie Haiti a Dominikánskej republiky v rámci Latinskej Ameriky*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra medzinárodného obchodu. – Ing. Boris Baumgartner, PhD. – Bratislava: OF, 2019, 44 s.

Cieľom bakalárskej práce je na základe použitia vedeckých metód posúdiť postavenie štátov Haiti a Dominikánskej republiky v regióne Latinskej Ameriky. Na dosiahnutie hlavného cieľa sme si zvolili tri vedľajšie ciele, ktoré by nám problematiku priblížili a bolo by z nich možné vyvodiť záver. Vedľajšie ciele sú: na základe historických, sociálnych a ekonomických ukazovateľov analyzovať príčiny súčasných ekonomických rozdielov Haiti a Dominikánskej republiky, na základe komparácie porovnať historický a ekonomický vývoj Haiti a Dominikánskej republiky s krajinami Latinskej Ameriky, posúdiť postavenie Haiti a Dominikánskej republiky v Latinskej Amerike na základe výsledkov vybraných indexov a ukazovateľov. Práca je rozdelená do troch kapitol a obsahuje 6 tabuliek. Prvá kapitola je venovaná historickému vývoju na ostrove Hispaniola a vývoju krajín Haiti a Dominikánska republika, aby boli vysvetlené historické implikácie ich dnešného stavu. Obsahuje tiež definíciu vývojových krajín a vývoj Latinskej Ameriky pred príchodom súčasných Európanov. V ďalšej časti sa charakterizuje cieľ bakalárskej práce, metodika a tiež aj sekundárne zdroje údajov. Záverečná kapitola sa zaoberá aktuálnou a historickou ekonomickou situáciou v regióne Latinskej Ameriky. Detailne je v nej rozoberaná najmä komoditná a teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu krajín Haiti a Dominikánska republika. V širšom kontexte krajín Latinskej Ameriky je v nej určený HDP a HDP na obyvateľa, výška importu a exportu, miera ekonomického rastu, priame zahraničné investície, podnikateľské prostredie na základe štúdie Doing Business a index vnímania miery korupcie. Výsledkom riešenia danej problematiky je zistenie, že aj napriek geografickej a historickej blízkosti Haiti a Dominikánskej republiky, je rozdiel v ich súčasnom stave obrovský. Ich postavenie je rozdielne do tej miery, že zatiaľ čo sa Dominikánska republika v ukazovateľoch umiestňuje v prvej desiatke krajín Latinskej Ameriky, Haiti obsadzuje posledné miesta.

Kľúčové slová:

Latinská Amerika, Haiti, Dominikánska republika, podnikateľské prostredie, medzinárodný obchod

Abstract

ŠULLA, Daniel Richard: *Position of Haiti and Dominican Republic within the region of Latin America*. – The University of Economics in Bratislava. Faculty of Commerce; Department of International trade. – Tutor: Ing. Boris Baumgartner, PhD. – Bratislava: OF. 2019, 44 p.

The main objective of this bachelor thesis is to assess the position of Haiti and Dominican Republic in the region of Latin America. To carry out the main objective, we have also chosen three secondary objectives, which would simplify the topic and also would make it easier to come to a conclusion. These secondary objectives are: To analyze the causes of present economic differences based on historic, social and economic indicators of Haiti and Dominican Republic, To compare the historic and economic development of Haiti and Dominican Republic with the countries of Latin America, To assess the position of Haiti and Dominican Republic in Latin America, based on the results of specific indexes and indicators. The thesis is divided into three chapters and contains 6 tables. The first chapter is dedicated to the historic development on the island of Hispaniola and the development of the countries Haiti and Dominican Republic, to clarify the historic implications of their present state. It also contains the definition of developing countries and the history of Latin American region before the arrival of modern Europeans. In the next chapter we define the main and secondary objectives, methodology and also the secondary sources of data. The last chapter revolves around the present and historical economic situation of the region of Latin America. Its main focus is on the commodity and territorial structure of the international trade of Haiti and Dominican Republic. We also analyze the GDP and GDP per capita, the export and import values, the value of the economic growth, the foreign direct investments, the business environment, based on the Doing Business study and the corruption perception index in the broad context of the region of Latin America. The result of this study is the discovery that even despite the geographical and historic similarities of Haiti and Dominican Republic, there is an enormous gap between their present states. Their status is so different, that even though Dominican Republic belongs amongst the top 10 Latin American countries in various economic indicators, Haiti usually places at the last positions.

Key words:

Latin America, Haiti, Dominican Republic, business environment, international trade

Obsah

Úvod	7
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	8
1.1 Charakteristika rozvojových krajín a ich spoločné črty	8
1.2 Latinská Amerika	9
1.3 História ostrova Hispaniola	10
1.4 Haiti	14
1.5 Dominikánska republika	18
2 Cieľ práce metodika práce a metódy skúmania	22
3 Výsledky práce a diskusia	23
3.1 Aktuálna ekonomická situácia a postavenie Haiti a Dominikánskej republiky v rámci Latinskej Ameriky	25
3.1.1 Hrubý domáci produkt krajín Latinskej Ameriky (HDP)a HDP na obyvateľa	25
3.1.2 Miera ekonomického rastu (HDP) Haiti a Dominikánskej republiky, porovnanie s ostatnými krajinami Latinskej Ameriky	26
3.1.3 Priame zahraničné investície Haiti a Dominikánskej republiky a porovnanie s ostatnými krajinami Latinskej Ameriky	27
3.1.4 Index konkurencieschopnosti Haiti a Dominikánskej republiky, postavenie v celosvetovom rebríčku a porovnanie s ostatnými krajinami Latinskej Ameriky	28
3.1.5 Podnikateľské prostredie Haiti a Dominikánskej republiky podľa správy Svetovej Banky - Doing Business (Máj 2018)	28
3.1.6 Index vnímania miery korupcie v Haiti a Dominikánskej republiky a porovnanie s ostatnými krajinami Latinskej Ameriky	29
3.2 Export a import krajín Latinskej Ameriky	30
3.2.1 Charakteristika komoditnej štruktúry zahraničného obchodu	31
3.2.2 Komoditná štruktúra zahraničného obchodu Haiti	31
3.2.3 Komoditná štruktúra zahraničného obchodu Dominikánskej republiky	34
3.2.4 Charakteristika teritoriálnej štruktúry zahraničného obchodu	36
3.2.5 Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu Haiti	36
3.2.6 Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu Dominikánskej republiky	37
Záver	38
Zoznam použitej literatúry	41

Zoznam obrázkov, grafov a tabuliek

Tabuľky

Tabuľka 1 Odhadovaná parita kúpnej sily HDP a HDP na obyvateľa krajín Latinskej Ameriky v roku 2019	25
Tabuľka 2 Export a import krajín Latinskej Ameriky v roku 2017	30
Tabuľka 3 Vývoj komoditnej štruktúry exportu Haiti v rokoch 1962-2017	32
Tabuľka 4 Komoditná štruktúra importu Haiti v roku 2017	33
Tabuľka 5 Vývoj komoditnej štruktúry exportu Dominikánskej republiky v rokoch 1962-2017	34
Tabuľka 6 Komoditná štruktúra importu Dominikánskej republiky v roku 2017	35

Úvod

Latinská Amerika, územie rozliehajúce sa od Mexika na jej severnej hranici až po Argentínu na juhu vrátane karibskej oblasti, ktorú tvorí množstvo ostrovných štátov. Krajiny nachádzajúce sa na tomto území sú pozostatkami bývalých kolónií, ktoré sa začali rozmáhať po objavení kontinentu Amerika európskymi moreplavcami. Aj napriek ich súčasnej rôznorodosti však má väčšina z nich jednu základnú spoločnú charakteristiku, ktorou je používanie románskych jazykov, najmä španielčiny. Z ekonomického hľadiska sa v tomto regióne nachádzajú štáty, ktoré by sa dali nazvať rozvojovými s nízkou ekonomickou slobodou a na hranici štátom riadeného hospodárstva, no aj také, ktoré majú v oblasti Latinskej Ameriky vysokú mieru prosperity. Z tohto dôvodu by mohli hrať významnú úlohu v pomoci menej rozvinutým krajinám a dostať región zo súčasného negatívneho vývoja.

Cieľom tejto bakalárskej práce je na základe vedeckých metód posúdiť postavenie štátov Haiti a Dominikánskej republiky v Latinskej Amerike.

Bakalárska práca je rozdelená do troch hlavných kapitol.

Prvá kapitola sa zaoberá historickým vývojom v Latinskej Amerike. Definuje sa v nej tiež pojem rozvojové krajiny. Hlavné zameranie kapitoly je zadefinované v časti vývoja na ostrove Hispaniola, v ktorej je rozpracované obdobie po objavení Európou až do obdobia vzniku dvoch samostatných štátov. Vývojom štátov od ich vzniku až po súčasnosť sa zaoberajú dve podkapitoly s názvom Haiti a Dominikánska republika.

Druhá kapitola sa zaoberá hlavným cieľom a tromi čiastkovými cieľmi. Je v nej tiež rozpracovaná metodika práce a vedecké metódy výskumu.

Posledná – tretia kapitola definuje komoditnú a teritoriálnu štruktúru zahraničného obchodu Haiti a Dominikánskej republiky, porovnanie HDP a HDP na obyvateľa krajín Latinskej Ameriky, postavenie Dominikánskej republiky a Haiti na základe ich konkurencieschopnosti podľa WEF, porovnanie importu a exportu a porovnanie miery korupcie.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

1.1 Charakteristika rozvojových krajín a ich spoločné črty

Základnou spoločnou charakteristikou rozvojových krajín je nízka úroveň životných podmienok. Nielenže väčšina populácie rozvojových krajín je chudobnejšia v porovnaní s obyvateľmi ekonomicky vyspelých štátov, ale aj v porovnaní so životnou úrovňou úzkej elity vo vlastnej krajine. Táto nízka životná úroveň je ako kvantitatívna, tak aj kvalitatívna, a to vo forme nízkych miezd, neadekvátnych podmienok bývania, horšieho zdravotného stavu populácie, obmedzeného prístupu k vzdelaniu, vysokej dojčenskej úmrtnosti a nižšieho predpokladaného veku dožitia. Napriek tomu, že existujú isté rozdiely medzi jednotlivými rozvojovými krajinami – niektoré bojujú s dôsledkami príliš vysokého rastu obyvateľstva, iné s politickou nestabilitou, nedostatočným dodržiavaním ľudských práv, nízkou efektivitou štátnych inštitúcií, prílišnou závislosťou od exportu základných surovín..., možno určiť nasledovné črty spoločné pre všetky rozvojové krajiny: (Dorton, 2007)

1. Nízka životná úroveň väčšinového obyvateľstva – hlavnými indikátormi sú nízke príjmy, nízka úroveň bývania, nízka úroveň zdravotnej starostlivosti, vysoká dojčenská úmrtnosť, nedostatočná úroveň vzdelania.
2. Nízka úroveň produktivity práce na obyvateľa – hlavnými príčinami nízkej produktivity je nízka úroveň vzdelanosti, nižšia úroveň zdravotného stavu pracovnej sily, nedostatočný prístup k technológiám.
3. Vysoká populačná krivka – vysoký podiel obyvateľstva v neproduktívnom / detskom veku, čo spôsobuje zvýšenú záťaž na obyvateľov v produktívnom veku v porovnaní s ekonomicky vyspelými krajinami.
4. Vysoká úroveň nezamestnanosti – rozvojové krajiny majú vysokú úroveň nezamestnanosti – typicky medzi 9-16%. Okrem oficiálne nezamestnaných tu badať skupiny ľudí dlhodobo nezamestnaných, ktorí nemajú šancu uplatniť sa na trhu práce, vysoký podiel práce na čiastočný úväzok, alebo pracovníkov v rodinných firmách / farmách, ktorí pracujú iba niekoľko hodín denne.
5. Vysoká závislosť na poľnohospodárskej výrobe a ťažbe nerastných surovín.
6. Nedostatočná úroveň fungovania trhu - rozvojovým krajinám často chýbajú nevyhnutné predpoklady, ktoré umožňujú efektívne fungovanie trhu – funkčný

bankový systém, funkčný právny systém, adekvátnu infraštruktúru, výkonný informačný systém...

7. Závislosť a zraniteľnosť v medzinárodných vzťahoch – rozvojové krajiny sú zraniteľné na medzinárodnej úrovni a sú často závislé na rozhodnutiach ekonomicky vyspelých krajín. (Todaro, 1994)

1.2 Latinská Amerika

30000 rokov pred príchodom súčasných Európanov na západnú pologuľu a takzvaným objavením amerického kontinentu začali na dovedy ľuďmi neobývaný kus zemského povrchu prichádzať prví predkovia Indiánov. Zamrznutím Beringovho mora v mieste nazvanom Beringova úžina sa vytvoril prírodný most do Nového sveta.

Množstvo prisťahovalcov sa usadilo a začalo vytvárať komunity, či už kočovného alebo viac usadlého, pestovateľského, charakteru. Niektorí z týchto pôvodných obyvateľov ale začali migrovať na juh až kým sa nedostali ku rozsiahlym pralesom súčasnej Južnej Ameriky. Usadlosti, ktoré sa začali formovať v tomto nehostinnom prostredí mnohokrát prekvapili aj novodobých objaviteľov svojou sofistikovanou štruktúrou a rozľahlosťou. Ich forma pripomínala formu mestských štátov starovekého Grécka. Kultúrne boli obyvatelia týchto pralesných miest na úrovni Egyptskej ríše a v oblasti celého amerického svetadiela patrili medzi najviac vyspelých obyvateľov. Reč je najmä o Mayskej civilizácii. Jej náhly zánik však okolo začiatku nášho letopočtu pochoval všetky spomienky na túto kultúru, no predpokladá sa, že nastali rôzne strety národov, ktoré mali za následok vznik podobných civilizácií a to Aztéckej alebo Inkskej. Ich koniec je však neslávne známy vďaka príchodu prvých Európanov na územie Ameriky, ktorí z týchto národov spravili vo väčšine prípadov otrokov alebo ich zabili. (Mabry, 2002)

Po strate kontroly tradičných ciest Európanov k trhom strednej Ázie, Indie a Číny z dôvodu jeho ovládnutia Osmanskou ríšou, začali európske námorné mocnosti, a to najmä Portugalsko a Španielsko, hľadať alternatívne prístupové cesty k týmto trhom. Nové objavy na poli astronómie a geografie načrtli možnosti hľadania prístupu námornou plavbou okolo Afriky (Portugalci), respektíve západnou námornou cestou cez Atlantický oceán. Túto západnú námornú cestu preferovalo novovzniknuté zjednotené Španielsko, ktoré financovalo objaviteľské cesty janovského rodáka Krištofa Kolumba. Kolumbove výpravy narazili pri svojej ceste do Indie cez Atlantický oceán na nové územia, ktoré

považovali za časti Indie. Zistenie, že sa nejedná o územie Indie ale o celkom nový kontinent prišlo až o 20 rokov kedy sa na výpravu okolo sveta vybral španielsky moreplavec Fernão de Magalhães. Z piatich lodí, ktoré vyplávali zo španielskeho mesta Sevilla sa vrátila späť len jedna a samotný Magalhães cestu neprežil. Po zistení, že sa za Atlantickým oceánom nachádza doteraz nepreskúmaná zem, sa európske národy, najmä Španielsko a Portugalsko, rozhodli vyslať množstvo výprav aby objavili bohatstvá, ktoré sa v Amerike môžu nachádzať, prípadne zakladať nové kolónie.

Územia, objavené Európanmi ako prvé, boli v strednej a južnej Amerike. Predstavovali ich najmä ostrovy Karibského mora a pevnina, ktorú toto more obmýva. Vzťah Španielov k domorodému obyvateľstvu bol jasný vzhľadom na to, že výpravy boli organizované pod záštitou šírenia kresťanského učenia. Domorodci ako pohanské národy mali len dve možnosti, prijať kresťanstvo alebo byť vykynození. S postupom kolonizátorov smerom na juh však postupovalo aj niečo oveľa nebezpečnejšie a účinnejšie než armáda, boli to choroby, ktoré Európania priniesli do Nového sveta so sebou. Množstvo z nich ani nebolo smrteľných v krajinách Afriky, Ázie a Európy, no pre obyvateľov kontinentu odrezaného od prístupu do iných častí sveta bez vytvorenej imunity boli zničujúce. Odhadom od objavenia v roku 1500 do roku 1650 zomrelo z populácie pôvodných Američanov okolo 90% . Vďaka vysokej koncentrácii a odhadovanom počte 100 miliónov ľudí sa choroby šíрили nesmierne rýchlo. (Keegan, 1992)

1.3 História ostrova Hispaniola

➤ Kolumbove výpravy a španielska kolonizácia Hispanioly

Počas prvej Kolumbovej výpravy v roku 1492 bol objavený aj ostrov Hispaniola v Antilách obývaný kmeňmi Arawak/Taino. Kolumbus nazval domorodé obyvateľstvo Indiánmi. Už počas prvej svojej výpravy založil Kolumbus prvé európske osídlenie práve na ostrove Hispaniola (La Navidad). Počas svojich štyroch výprav cez Atlantický oceán objavil Kolumbus viaceré ostrovy v Antilách a dosiahol tiež územie kontinentálnej Strednej Ameriky. Až do svojej smrti v roku 1506 bol však presvedčený, že objavené územia sú súčasťou Ázie a nie nového kontinentu.

Kolumbovými výpravami objavená Hispaniola je s celkovou rozlohou 76.192 kilometrov štvorcových po Kube druhý najväčší karibský ostrov. V čase príchodu Kolumbových výprav bol odhadovaný počet domorodého obyvateľstva ostrova 500.000. Príchodom technicky a vojensky vyspelejších Európanov sa domorodé obyvateľstvo

dostalo do postavenia otrokov a jeho počet klesol v priebehu 25 rokov (1492-1516) na niekoľko tisíc z dôvodu ťažkej práce, hladu a chorôb a tiež nízkej pôrodnosti. Rastúci počet imigrantov z Európy, najmä zo Španielska, ako aj klesajúci počet pôvodného domorodého obyvateľstva, znamenal potrebu novej otrockej sily, ktorá by nahradila vymierajúce indiánske kmene. Od roku 1503 tak boli dovážaní otroci z Afriky, ktorí boli považovaní za odolnejších vykonávať ťažké práce v baniach a na poliach. V druhej polovici 16 storočia žilo na Hispaniole asi 1.000 Španielov a 12.000 černošských otrokov. Z dôvodu ďalších úspešných dobytateľských výprav Španielov na americkom kontinente v priebehu 16 storočia, záujem kolonizátorov o väčší ekonomický rozvoj Hispanioly klesal a počet obyvateľstva stagnoval. (Wilson, 1990)

➤ Rozdelenie ostrova Hispaniola na španielsku a francúzsku časť

Začiatkom 17. storočia si na Hispaniole založili niekoľko oporných základní piráti (hlavne z Francúzska, Anglicka a Holandska) operujúci v Karibskom mori. Španielske obyvateľstvo spolu s africkými otrokmi sa presunulo bližšie k najväčšiemu sídlu ostrova Santo Domingo na východe a prenechalo západnú časť ostrova pirátom a novým európskym prisťahovalcom, najmä z Francúzska. V roku 1655 bola francúzska kolonizácia západnej časti ostrova potvrdená kráľom Ľudovítom XIV. a dostala meno Saint Domingue. V roku 1697 bolo Zmluvou s Ryswicku potvrdené odtrhnutie asi jednej tretiny ostrova v prospech Francúzska. Zatiaľ čo španielska kolónia stagnovala, rozvoj francúzskej časti ostrova bol prudký a počet obyvateľov rástol. Saint-Domingue bola nazývaná aj Antilskou perlou a stala sa najvýnosnejšou kolóniou Francúzska. Ekonomický rozvoj bol založený hlavne na pestovaní cukrovej trstiny (neskôr aj kávy) a jej vývoze do Európy. Systém brutálne zneužíval otrockú prácu dovezeného afrického obyvateľstva pracujúceho v neľudských podmienkach. Otrocksá neplatená práca umožňovala udržiavanie nízkych predajných cien produktov a maximalizovala zisky majiteľov plantáží aj za cenu neúmerňých ľudských strát.

➤ Ovládnutie celej Hispanioly Francúzmi

Rastom pozície Francúzska ako európskej a svetovej mocnosti v priebehu 18. storočia, sa zvyšoval záujem Francúzov o ovládnutie španielskej časti Hispanioly. To sa aj podarilo

v závere 18. storočia a Bazilejskou zmluvou z roku 1795 pripadli španielske územia Francúzom. Francúzski kolonisti spolu s černoškými otrokmi začali osídľovať aj bývalú španielsku časť Hispanioly a zakladať tam svoje plantáže.

➤ Dopad Veľkej francúzskej revolúcie na dianie na Hispaniole

Koncom 18. storočia tvorilo černošské obyvateľstvo Hispanioly viac ako 85% celkovej populácie (452.000 černošských otrokov z celkového počtu 520.000 obyvateľov Hispanioly)

Neľudské podmienky a postavenie černošských otrokov viedli k častým revoltám a útekom z plantáží. Utečení otroci vytvárali v horách Hispanioly ozbrojené skupiny a boli hrozbou pre plantáže. Keď v roku 1794 Veľká francúzska revolúcia zrušila otroctvo, francúzski kolonizátori na Hispaniole sa tomu bránili a odmietali dať slobodu svojim otrokom. Myšlienky revolúcie sa však šírili aj medzi černošským obyvateľstvom a viedli k zintenzívneniu boja černošských otrokov za svoju slobodu. (Foreign, 1941)

➤ Spoločenské vrstvy obyvateľstva kolónie Saint-Domingue a boj černošských otrokov za svoju slobodu a nezávislosť

Dvomi základnými spoločenskými skupinami kolónie Saint-Domingue na konci 18. storočia boli vládnci belosi a bezprávní černošní otroci. Špecifickou skupinou obyvateľstva Haiti boli slobodní mulati – väčšinou potomkovia bielych otrokárov a černošských otrokýň. Títo často dostali zodpovedajúce vzdelanie, a to aj vojenské. Mnohí tiež vlastnili pôdu a otrokov, nemali však politické práva. Počas revolúcie ale aj v ďalšom historickom vývoji zohrali mulati vďaka svojmu vzdelaniu dôležitú úlohu. Časť mulatov sa v bojoch medzi černoškými vzbúrencami a bielymi Francúzmi pridala na stranu vzbúrencov, ale časť podporovala otrokárskeho režimu. V roku 1791 sa vodcom armády rebelov – černošských otrokov stal Toussaint Louverture, ktorý po krutých bojoch získal v roku 1801 kontrolu na celom ostrove a vyhlásil zrušenie otroctva. Vojská Napoleona Bonaparta z Európy, podporované haitskými belochmi a časťou mulatov získali kontrolu nad východnou (bývalou španielskou) časťou Saint-Domingue a Toussaint Louverture padol do zajatia, kde neskôr zomrel. Napoleonov generál Leclerc a neskôr Rochambeau sa pokúsili obnoviť otroctvo v roku 1802 ale narazil na tvrdý odpor. Napriek

viacerým vojenským úspechom v boji s rebelmi vzdali Francúzi boj o bývalú kolóniu (aj z dôvodu veľkých strát vojska z dôvodu žltej zimnice) v roku 1803. Boje sa vyznačovali enormnou krutosťou na oboch stranách, čo viedlo k ťažko prekonateľným antipatiám medzi belochmi a černochochmi aj v ďalšom období vývoja ostrova. Belosi a s nimi kolaborujúci mulati boli buď povraždení alebo emigrovali. Nezávislosť bývalej kolónie Saint-Domingue bola 1. januára 1804 vyhlásená generálom Dessalinesom pod menom Haiti. Názov Haiti pochádza z pôvodného názvu ostrova v jazyku Taino a znamená „Krajina hôr“. Haiti sa stalo jednou z prvých republík na západnej pologuli ale od demokratického vývoja malo ďaleko. Krajina bola niekoľko desaťročí v politickej izolácii zo strany európskych mocností ale aj USA, ktoré vnímali úspešný boj otrokov za slobodu ako riziko pre obdobné hnutie vo svojich južných štátoch. Španielske kolónie v Amerike sa tiež pozerali s nevôľou na nezávislosť Haiti. Mladá krajina tak mala iba obmedzené možnosti zaradiť sa do obchodnej výmeny s okolitým svetom. Táto medzinárodná izolácia mala neblahý vplyv a bola (aj stále je) jednou z príčin jej postupného ekonomického zaostávania. (Gates, 2011)

- Vzťahy medzi západnou časťou a východnou (bývalou španielskou) časťou Hispanioly a vznik nezávislých štátov Haiti a Dominikánska republika

V roku 1809 španielski obyvatelia východnej časti Hispanioly definitívne vytlačili zvyšky francúzskych vojsk z tejto časti ostrova a došlo k navráteniu bývalej španielskej časti späť pod španielsku nadvládu. Západná časť ostrova, dnes nazývaná Haiti, zostala pod vedením generála Dessalinesa iba tri roky, kým naňho nebol spáchaný atentát. Po smrti Dessalinesa došlo k rozdeleniu Haiti na severnú a južnú časť. Južná časť bola spravovaná mulatom Alexandreom Pétionom. Severná časť bola ovládaná Henrym Christopheom, ktorý vyhlásil jeho územie za kráľovstvo a bol korunovaný za kráľa Henryho I.. Medzi týmito dvomi územiami boli časté rozbroje a situácia sa upokojila až po samovražde kráľa Henryho v období prepuknutia vzbury proti nemu. Haiti opäť zjednotí Jean-Pierre Boyer. V 20. rokoch 19. storočia sa začína rúcať španielske panstvo v Amerike a bývalé kolónie začínajú postupne získavať nezávislosť. Vodcom boja za nezávislosť španielskych kolónií sa stáva Simon Bolívar. Španielske obyvateľstvo východnej časti Hispanioly vyhlasuje nezávislosť na španielskej korune v roku 1821 a uvažuje o pripojení k pripojení k Bolívarovej nezávislej „Veľkej Kolumbii“. Toto sa však nestane, pretože

Boyer obsadí v roku 1822 bývalé španielske územie Hispanioly a pripojí k Haiti. Tento stav trval až do roku 1844. Podmienky po zjednotení však neboli o nič lepšie než v časoch otroctva. Haiti bolo síce oficiálne republikou, ale vládli tam autokratické a feudálne pomery. Vládnuce vrstvy mulatských potomkov bielych osadníkov boli kruté a čierne obyvateľstvo bolo rovnako zotročované ako kedysi aj napriek oficiálnemu ukončeniu otroctva. V tomto období sa kvôli zlým podmienkam začali medzi obyvateľmi východnej časti, dnešnej Dominikánskej republiky, šíriť separatistické nálady, ktoré boli podporované rôznymi revolucionárskymi skupinami. Po spísaní a zverejnení deklarácie nezávislosti Dominikánskej republiky (1844) sa revolúcia rozbehla naplno a po množstve krvavých bojov revolucionárskych skupín s haitskými jednotkami došlo k definitívnemu rozdeleniu Hispanioly na Haiti a Dominikánsku republiku (1844). Obdobie medzi rokmi (1844 – 1865) sa nesie v znamení bojov medzi francúzskou a španielskou časťou ostrova ako aj snahou o znovuzačlenenie východnej časti ostrova pod španielsku nadvládu. Od druhej polovice 19. storočia je badať silnejúci vplyv Spojených štátov amerických na dianie na ostrove v duchu Monroeovej doktríny. (Baldacchino, 2013)

1.4 Haiti

➤ Koniec medzinárodnej izolácie a obdobie zahraničných intervencií

V roku 1838 Francúzsko konečne uznáva nezávislosť Haiti. Recipročne požaduje zaplatiť odškodné vo výške 150 miliónov frankov. Tento dlh je obrovským bremenom, ktoré bude zaťažovať krajinu ďalšie desaťročia (až do roku 1879) a brániť v jej rýchlejšom ekonomickom rozvoji.

V roku 1862 (po skončení občianskej vojny) uznáva nezávislosť Haiti aj USA a krajiny nadväzujú vzájomné diplomatické vzťahy.

Vzťahy medzi Haiti a Dominikánskou republikou sú veľmi napäté a vedú k niekoľkým neúspešným inváziám zo strany Haiti (1849-1855).

Koncom 19. storočia získava prostredníctvom masívnych investícií veľký vplyv v Haiti najmä zjednotené a ekonomicky silnejúce Nemecko, ktoré začína vo veľkom ovládať tunajšiu ekonomickú situáciu. Tento silný nemecký vplyv s nevôľou sleduje najmä USA, ktoré považujú krajinu za oblasť svojho vplyvu a snažia sa eliminovať zasahovanie zo strany európskych veľmocí v tejto oblasti v duchu Monroeovej doktríny. Preto začiatkom

20. storočia USA mohutne na Haiti investuje a získava kontrolu aj nad národnou bankou (1911). (Adams, 2006)

➤ Prvá polovica 20. storočia, americká invázia a vláda elity mulatov

Obdobie začiatku 20. storočia je v Haiti politicky nestabilné. Krajina sa dostáva do veľkých ekonomických ťažkostí a stáva sa neschopnou splácať svoje dlhy. V záujme ochrany svojich investícií a stabilizácie politickej situácie okupujú americké vojská Haiti (1915-1934). Okupácia (napriek tomu, že je prijímaná domácim obyvateľstvom s nevôľou), priniesla stabilizáciu ekonomickej situácie Haiti ako aj vytvorenie predpokladov pre ďalší demokratický rozvoj krajiny. (Schmidt, 1995)

Napriek stiahnutiu intervenčných vojsk si USA ponechajú kontrolu nad zahraničnými financiami Haiti až do roku 1947. V tomto období tiež silnie snaha černošských intelektuálov o návrat krajiny k jej (africkým) koreňom čo v praxi znamená obmedzenie politického a ekonomického vplyvu mulatskej elity. Haiti je v období celej prvej polovice 20. storočia ovládané úzkou europeanizovanou elitou mulatov, ktorá ovláda celé politické a ekonomické dianie v krajine. V Haiti je veľká korupcia a prudko narastajú rozdiely v životnej úrovni tejto elity a väčšinovým černošským obyvateľstvom. Veľké rozdiely sú aj v náboženskej a kultúrnej oblasti medzi týmito skupinami. Zatiaľ čo elita podporuje a uprednostňuje európsku kultúru a rímsko-katolícke náboženstvo, černošská väčšina zdôrazňuje africké kultúrne dedičstvo a náboženstvo vúdú, ktoré je zmesou tradičnej africkej viery a kresťanstva. Snahou o zmenu pomerov je aj vojenský prevrat v roku 1946 vedený „čiernou gardou“, dôstojníkmi černošského pôvodu. Do čela štátu sa dostávajú černošskí civilisti Dumarsais Estimé a Paul Magloire podporovaní vojenskou juntou (1946-1956). Prezidentské obdobie oboch bolo ukončené prevratom a snahou armády o znovunastolenie poriadku. (Dubois, 2013)

➤ Obdobie vlády Duvalierovcov (1957-1986)

Významným obdobím histórie Haiti je diktátorská vláda otca a syna Duvalierovcov. Otec Dr. Francois Duvalier (nazývaný tiež Papa Doc) vládol Haiti tvrdou rukou od roku 1957 až do svojej smrti v roku 1971. Tento bývalý vidiecky doktor a neskorší minister zdravotníctva sa tešil veľkej popularite a podpore černošského

obyvateľstva, ktoré v ňom videlo záruku zlepšenia svojho postavenia. Stal sa z neho však krutý diktátor, ktorý prostredníctvom svojich milícií (Tonton Macoute) a náboženstva vúdú vládol krajine nekompromisne takmer 15 rokov. Diktátorské spôsoby vlády a snaha o elimináciu akejkoľvek opozície (najmä z radov elity mulatov) viedli k emigrácii státisícov obyvateľov, najmä vzdelaných ľudí, ktorí sa cítili ohrození a nesúhlasili s jeho politikou. Tento vysoký odliv vzdelaného obyvateľstva mal negatívny vplyv na haitskú ekonomiku. Papa Doc sa prehlásil doživotným prezidentom v roku 1964 a zostal ním až do svojej smrti v roku 1971.

Vládu nad krajinou prevzal v roku 1971 jeho syn Jean-Claude (nazývaný tiež Baby Doc), a to až do prevratu, ktorý ho zbavil moci v roku 1986. Vláda Baby-Doca, spočiatku vnímaná zahraničím pozitívne, je poznačená vysokou mierou korupcie a rozkrádania štátnych finančných zdrojov.

30 ročná vláda otca a syna Duvalierovcov sa vyznačovala tvrdými represiami proti svojim odporcom. Počas nej bolo zavraždených viac ako 30.000 civilistov (väčšinou tajnou políciou Tonton Macoute) a státisíce ďalších emigrovalo z krajiny (väčšinou do USA). (Library, 2006)

➤ Obdobie od roku 1986 – 2018

Posledné dekády histórie Haiti sa vyznačujú opäť politickou nestabilitou, prevratmi, ekonomickými problémami ako aj intervenciou USA (1994) a jednotiek Stabilizačnej misie OSN (2004). Krajinu tvrdo zasiahli prírodné katastrofy (hurikány v roku 1994, 2004 a 2016) a najmä veľké zemetrasenie v januári 2010, ktoré zanechalo 300.000 mŕtvych a zničilo domovy 1.5 miliónu obyvateľov. Turistický priemysel bol postihnutý epidémiou AIDS koncom 80. rokov 20. storočia. (Malone, 1999)

Významnými politickými postavami tohto obdobia sú katolícky kňaz Jean-Bertrand Aristide a René Préval. Populista Aristide sa stal prezidentom v roku 1990, bol zbavený moci vojenským prevratom v roku 1991 a bol znovuzvolený vo voľbách roku 1994 po intervencii amerických vojenských jednotiek a tiež v roku 1994, až pokiaľ nebol donútený vzdať sa moci v roku 1996. Préval bol prezidentom dve obdobia (1996-2001 a 2006-2011).

Dnešné Haiti je krajinou s nízkou životnou úrovňou, katastrofálnou ekologickou

situáciou, vysokou kriminalitou a nízkym vekom dožitia svojich obyvateľov. (Central, 2018 a)

1.5 Dominikánska republika

➤ Prvé storočie nezávislosti (1844 – 1961)

Obdobie od definitívneho získania nezávislosti a vytvorenia Dominikánskej republiky (1844) až do začiatku takzvanej demokratickej éry od roku 1962 sa vyznačuje politickou nestabilitou, politickými prevratmi, občianskou vojnou a niekoľkými vojenskými intervenciami zo strany USA. Novovzniknutá republika sa v prvých desaťročiach svojej existencie obávala ďalšej invázie zo strany v tom čase obyvateľstvom početnejšieho a vojensky vyspelejšieho geografického suseda Haiti. Práve preto sa v rokoch 1861-1865 uchýlila k statusu španielskej kolónie a tiež hľadala možnosti užšieho prepojenia, až anexie, zo strany USA. Krajina často čelila politickému a ekonomickému chaosu. Riešenie videla v diktátorských režimoch, počas ktorých dochádzalo k určitému stupňu stabilizácie pomerov v krajine, aj keď za cenu zvýšeného politického útlaku, prenasledovania ľudí s odlišnými názormi a vysokej miery korupcie. Prvý časovo významný diktátorský režim bol zavedený v rokoch 1882-1899, keď bol pri moci diktátor Ulises Heureaux. Koncom 19. storočia sa krajina stala jedným z najvýznamnejších producentov a exportérov cukrovej trstiny a tiež tabaku. Produkciu a trh s týmito komoditami kontrolovala úzka skupina tzv. cukrovej buržoázie, ktorú tvorili miestni bohatí beloškí podnikatelia ako aj bohatí plantážnici z Kuby, ktorí ostrov opustili počas desaťročnej vojny za nezávislosť Kuby od Španielska (1868-1878). Investície prichádzali tiež od súkromných podnikateľov z Európy a USA, ktorí sa v krajine usadili a splynuli s miestnou elitou. Nárast produkcie poľnohospodárskych surovín si vyžadoval aj väčšie množstvo pracovnej sily, ktorej bolo v tom čase v Dominikánskej republike nedostatok. Preto sa zvýšila imigrácia pracovníkov z Portorika ako aj ďalších karibských ostrovov. Na rozdiel od Haiti, kde drvivú väčšinu obyvateľstva tvorili černosi, v Dominikánskej republike tvorili väčšinu mulati a belosi. Krajina sa tiež ľahšie, než jej sused Haiti, začlenila do medzinárodného obchodu v rámci oblasti Karibského mora a Strednej Ameriky vzhľadom k jej španielskemu charakteru. Napriek istému stupňu ekonomického rozvoja sa Dominikánska republika utápala v politickom chaose a borila sa s veľkým zahraničným dlhom. V záujme ochrany svojich investícií a tiež z dôvodu snahy o stabilizáciu pomerov okupovali Spojené štáty Dominikánsku republiku v rokoch 1916-1924. Okupácia narážala na odpor miestnych elít a USA stiahli svojich vojakov z krajiny v roku 1924. Krajina čelila veľkým problémom v čase veľkej hospodárskej krízy koncom 20. a začiatkom 30. rokov 19. storočia, kedy prudko klesli ceny cukru. To malo za

následok destabilizáciu ekonomických a politických pomerov a riešením bola opäť diktatúra, ktorá tentoraz trvala dlhých 30 rokov. (Atkins, 1998)

➤ Éra diktátora Trujilla

Významným obdobím histórie Dominikánskej republiky 20. storočia je obdobie rokov 1930 – 1961, kedy sa k moci dostal diktátor Rafael Trujillo, ktorý krajine vládol železnou rukou dlhých 31 rokov. Trujillo zaviedol tvrdý represívny režim, ktorý kruto potláčal akýkoľvek politický odpor v krajine. Systém bol podporovaný bohatými elitami krajiny a spočiatku aj Spojenými štátmi, ktoré v ňom videli záruku protikomunistického vplyvu. Obdobie sa vyznačovalo zlými vzájomnými vzťahmi medzi Dominikánskou republikou a Haiti, ktoré vyvrcholilo vraždením Hait'anov žijúcimi na hranici medzi oboma krajinami v októbri 1937 (tzv. Parsley massacre). Trujillova vláda priniesla však aj začiatok prudkého ekonomického rozvoja krajiny a jej infraštruktúry, napriek vysokej miere korupcie. Éra diktátora Trujilla sa skončila atentátom na jeho osobu v roku 1961. (Alonso, 1992)

➤ Obdobie po Trujillovej diktatúre (1961-1996)

Do roku 1960 mali Dominikánska republika a Haiti porovnateľne podobný hrubý národný produkt na obyvateľa a po ukončení už spomínanej Trujillovej vlády nastalo na strane Dominikánskej republiky výrazné zlepšenie.

Prvé pokusy o znovunastolenie demokracie po dlhej vláde diktátora Trujilla boli sprevádzané niekoľkými pokusmi o prevrat, občianskou vojnou ako aj americkou vojenskou intervenciou v roku 1965, ktorá mala zabrániť potenciálnej hrozbe komunistického prevratu. Významnou politickou postavou tohto obdobia bol Joaquin Balaguer, člen niekoľkých vlád počas Trujillovej diktatúry. Významným medzníkom novodobej histórie je rok 1996, kedy nebolo umožnené starnúcemu Balaguerovi opäť kandidovať za prezidenta a tým sa pretrhli posledné spojivá s 30 ročnou Trujillovou diktatúrou. (Central, 2018 b)

➤ Obdobie od roku 1996 – 2018

Posledných viac ako 20 rokov v histórii Dominikánskej republiky je politicky stabilných s pravidelným striedaním politických strán po voľbách. Dominikánska republika má v tomto období jednu z najrýchlejších rastúcich ekonomík v Latinskej Amerike (rast HDP v rokoch 1996 – 2012 viac ako 5% a v posledných 5 rokoch viac ako 7%). Krajina je tiež úspešná v boji s chudobou svojho obyvateľstva. Za posledných 20 rokov sa počet obyvateľov žijúcich v chudobe znížil z 50% na menej ako 30% (28.9% v roku 2016), zatiaľ čo v Haiti je chudobných až 2/3 populácie. Vláda sa snaží o zvyšovanie vzdelanostnej úrovne svojho obyvateľstva a na tento účel vyčleňuje od roku 2013 ročne prostriedky vo výške 4% HDP. Avšak napätý fiškálny rozpočet a zvyšujúci sa verejný dlh krajiny limituje schopnosť krajiny venovať vyššie prostriedky na rozvoj ľudského kapitálu a zvyšovať konkurencieschopnosť privátneho sektora. Dominikánska republika (rovnako ako Haiti) zostáva zraniteľná voči prírodným katastrofám (hurikány, zemetrasenia), ktoré negatívne vplyvajú na ekonomickú situáciu krajiny. Výzvou pre krajinu je znižovanie príjmovej nerovnosti obyvateľstva – najchudobnejšia polovička celej populácie dostáva menej ako 1/5 HDP, zatiaľ čo najbohatších 10% si užíva až 40% HDP. (The World, 2018 a)

Počas obdobia vlád Fernandez, Mejíu a Daniela Medinu sa urobili opatrenia na stabilizáciu národnej meny peso, elimináciu inflácie, došlo k privatizácii niektorých štátnych podnikov a krajina urobila opatrenia pre rozvoj zahraničnoobchodných vzťahov s okolitými krajinami. Zahraničná politika je v tomto období silno orientovaná na úzku spoluprácu s USA. Uzavretie Dohody o voľnom obchode medzi USA a krajinami strednej Ameriky (CAFTA-DR) v roku 2009 napomohlo k vzájomnému obchodu. Export do USA dnes predstavuje viac ako 2/3 celkového vývozu Dominikánskej republiky a import z USA viac ako polovicu celkového importu krajiny. Dohoda tiež napomohla zvýšenému exportu do krajín strednej (a južnej) Ameriky, a to najmä do Mexika a Kolumbie. Úzke vzájomné vzťahy medzi USA a Dominikánskou republikou signalizuje aj vysoká emigrácia a pracovné nasadenie obyvateľov Dominikánskej republiky v USA, kde v súčasnosti žije a pracuje viac ako 1 milión Dominikáncov. (Krohn-Hansen, 2009)

Tradične poľnohospodárska krajina, ako bola Dominikánska republika počas väčšiny svojej existencie, je dnes krajinou s vysokým podielom služieb na HDP krajiny. Významným podielom k tomu prispieva aktívny cestovný ruch, Dominikánska republika je dnes žiadanou a obľúbenou dovolenkovou destináciou. Napriek existujúcim vyššie uvedeným problémom má Dominikánska republika dobré predpoklady pre stabilný

ekonomický rozvoj v najbližšom období, zvyšovanie politickej stability krajiny a životnej úrovne jej obyvateľov. (The World, 2018 a)

2 Cieľ práce metodika práce a metódy skúmania

Hlavným cieľom tejto bakalárskej práce je na základe použitia vedeckých metód posúdiť postavenie štátov Haiti a Dominikánskej republiky v regióne Latinskej Ameriky.

Pre dosiahnutie hlavného cieľa bolo potrebné vytýčiť si čiastkové ciele, ktoré by pomohli priblížiť sa k nemu.

Stanovené čiastkové ciele práce boli:

- Na základe historických, sociálnych a ekonomických ukazovateľov analyzovať príčiny súčasných ekonomických rozdielov Haiti a Dominikánskej republiky.
- Na základe komparácie porovnať historický a ekonomický vývoj Haiti a Dominikánskej republiky s krajinami Latinskej Ameriky.
- Posúdiť postavenie Haiti a Dominikánskej republiky v Latinskej Amerike na základe výsledkov vybraných indexov a ukazovateľov.

Na spracovanie problematiky boli použité sekundárne zdroje údajov vo forme:

- Odborných kníh
- Vedeckých článkov
- Internetových zdrojov

Použité metódy:

- Metóda dedukcie
- Metóda indukcie
- Metóda analýzy
- Metóda syntézy
- Metóda komparácie

3 Výsledky práce a diskusia

Príčin dnešnej rozdielnej úrovne oboch krajín, rozprestierajúcich sa na jednom a tom istom ostrove v Karibskom mori, je viac. Prečo je Haiti dnes krajinou s najnižšou životnou úrovňou na západnej pologuli a jej ekonomická úroveň je asi desaťkrát nižšia ako úroveň bezprostredného suseda Dominikánskej republiky ?

1. Nedostatok ľudského a finančného kapitálu v Haiti

Príčiny treba hľadať v minulosti. Krajinu zničenú vojnami medzi černošskými otrokmi a ich pánmi začiatkom 19. storočia opustila väčšina bývalej vládnucej elity. V krajine zostali najmä otroci a ich potomkovia väčšinou bez akéhokoľvek vzdelania. Situáciu tiež komplikovalo, že černošní otroci pochádzali z rôznych kútov Afriky s rôznymi kultúrnymi a sociálnymi tradíciami. Finančný kapitál bol v období medzi rokmi 1862 a 1947 v značnej miere vyvezený najmä do Francúzska, ale aj USA, ako kompenzácie za straty spôsobené revolúciou francúzskym kolonizátorom a za to, že krajina bude medzinárodne uznaná ako samostatný štát. Kapitál tiež odčerpávali vlastné skorumpované vládnuce elity počas celého obdobia samostatnej existencie Haiti.

2. Medzinárodná izolácia Haiti

Keď Haiti získalo úspešnou revolúciou nezávislosť, krajina nebola oficiálne uznaná žiadnou vtedajšou mocnosťou a krajiny ako USA, Francúzsko, Veľká Británia odmietali s ňou obchodovať a odrádzali tiež ďalšie krajiny (najmä iné krajiny Latinskej Ameriky) od obchodu s Haiti. Malá frankofónna krajina v Latinskej Amerike má susedov hovoriacich väčšinou po španielsky alebo anglicky, čo tiež prispievalo k jej izolácii od ostatných blízkych trhov.

3. Geografia Haiti

Haiti je väčšinou hornatá krajina a iba asi 30% pôdy je možné poľnohospodársky využívať. Haiti leží v hurikánovej zóne a okrem hurikánov samotných je často sužovaná aj zemetraseniami. Vysoké hory tiež bránia dostatočným dažďom na západe krajiny, keďže väčšina zrážkovej činnosti ide zo severovýchodu od Atlantiku. Preto má východ Dominikánskej republiky dvakrát viac zrážok ako západ Haiti. Prírodné podmienky zhoršuje tiež fakt, že Haitania vyrúbali enormné množstvo stromov a ich nedostatok zapríčiňuje nestabilitu pôdy. V kombinácii s dažďom a zemetraseniami tak vznikajú časté

zosuvy pôdy, ktoré v mnohých prípadoch končia tragicky ako v napríklad v roku 2004, kedy po intenzívnych dažďoch zomrelo na juhu Haiti približne 2000 ľudí po zaplavení niekoľkých dedín bahnom, vodou a troskami. (Haiti, 2018)

4. Ekologicky katastrofálna situácia Haiti

Preľudnenosť krajiny, limitovaná orná pôda neschopná uživiť dané množstvo obyvateľov, všadeprítomná korupcia, drancovanie prírodných zdrojov, znečistenie ovzdušia a vôd, to všetko prispieva ku katastrofálnej ekologickej situácii dnešného Haiti. Pre porovnanie tvorí v Dominikánskej republike les 40,8% celkového povrchu zatiaľ čo v Haiti je to len 3,6%. (NASA, 2004)

3.1 Aktuálna ekonomická situácia a postavenie Haiti a Dominikánskej republiky v rámci Latinskej Ameriky

3.1.1 Hrubý domáci produkt krajín Latinskej Ameriky (HDP) a HDP na obyvateľa

Tabuľka 1 Odhadovaná parita kúpnej sily HDP a HDP na obyvateľa krajín Latinskej Ameriky v roku 2019

Poradie	Krajina	HDP v mil. intl. USD	HDP/obyv. v intl. USD
1	Brazília	3524064	16727
2	Mexiko	2696454	21412
3	Argentína	922951	20482
4	Kolumbia	791995	15720
5	Čile	507939	27059
6	Peru	487417	14999
7	Dominikánska republika	201918	19452
8	Ekvádor	193753	12215
9	Guatemala	153433	8711
10	Panama	121545	28810
11	Venezuela	107611	3300
12	Paraguaj	101075	14131
13	Bolívia	95088	8320
14	Kostarika	93600	18394
15	Uruguaj	85977	24435
16	Salvádor	56071	8724
17	Honduras	51856	6068
18	Nikaragua	36163	5681
19	Haiti	21825	1940
20	Kuba	-	-

Zdroj: Spracované autorom na základe údajov International Monetary Fund

Najväčšiu ekonomiku na základe údajov domácej produkcie (HDP) z tabuľky č. 1 predstavuje Brazília s približne 3500 miliardami USD, zatiaľ čo sa Dominikánska republika umiestnila na 7. mieste s 201 miliardami USD. Haiti v ukazovateli HDP zaostalo za všetkými krajinami Latinskej Ameriky s domácou produkciou 21 miliárd USD. V porovnaní s Dominikánskou republikou bolo jej HDP približne 10-násobne nižšie.

Pre presnejšie vyjadrenie úrovne krajiny sa používa ukazovateľ HDP/obyvateľa. Nepodáva natoľko skreslené údaje o úrovni krajiny ako HDP, ktoré neberie do úvahy množstvo obyvateľov, a tak krajina ako je Brazília s 20-násobne vyššou populáciou než má Haiti vykazuje pochopiteľne vysoké údaje. Podľa HDP na obyvateľa teda zistíme, že najvyššie hodnoty dosiahla Panama s 28800 USD. Predstavuje krajinu s vysokou životnou úrovňou najmä pre jej dôležitú pozíciu vo svetovom obchode, vďaka Panamskému prieplavu. Dominikánska republika vykázala sumu 19452 USD, čo tiež predstavuje 6. najvyššie HDP na osobu spomedzi krajín Latinskej Ameriky. Haiti však ani v tomto ukazovateli nebolo schopné prekonať úroveň ostatných krajín a tak s 1940 USD skončilo na poslednom mieste. Vo svetovom spektre sa nachádza medzi krajinami Togo a Guinea-Bissau, ktoré sa nachádzajú v západnej Afrike. (International, 2018 a)

Pre porovnanie je možné uviesť údaje Slovenskej republiky z toho istého obdobia, ktoré predstavujú hodnotu 35098 USD. (International, 2018 b)

Údaje Kuby nie sú uvedené z dôvodu nedostatku poskytovaných údajov o tejto krajine pre Medzinárodný menový fond.

3.1.2 Miera ekonomického rastu (HDP) Haiti a Dominikánskej republiky, porovnanie s ostatnými krajinami Latinskej Ameriky

Ročná miera rastu HDP znamená percentuálny nárast HDP oproti údajom z predchádzajúceho roka.

Miera ekonomického rastu predstavovala na Haiti v roku 2017 1,17%, čo znamená 1,17% nárast oproti roku 2016. Svetová banka poskytuje dáta o ekonomickom raste pre Haiti za obdobie od roku 1961 do roku 2017. Priemerná hodnota pre Haiti bola za uvedené obdobie 1,33%.

Miera ekonomického rastu bola v Dominikánskej republike v roku 2017 4,55%. Priemerná hodnota rastu HDP bola za sledované obdobie (roky 1961 až 2017) 5,28%; t.j. štyrikrát viac ako je priemerná hodnota ekonomického rastu Haiti.

Najvyššiu mieru ekonomického rastu dosahovali v roku 2017 v rámci Latinskej Ameriky stredoamerické krajiny Panama (5,32%), Nikaragua (4,86%) a Honduras (4,79%) a tiež juhoamerické štáty Paraguay (5,21%) a Bolívia (4,20%).

Najväčšie ekonomiky Latinskej Ameriky dosiahli v roku 2017 nasledovné hodnoty ekonomického rastu – Argentína 2,85%, Mexiko 2,04% a Brazília 0,98%. (The Global, 2017)

3.1.3 Priame zahraničné investície Haiti a Dominikánskej republiky a porovnanie s ostatnými krajinami Latinskej Ameriky

Priame zahraničné investície predstavujú (odrážajú) podiel zahraničného vlastníctva výrobných kapacít. Aby mohli byť klasifikované ako „priame zahraničné investície“, podiel zahraničného vlastníctva musí byť minimálne 10% hodnoty spoločnosti (firmy). Investície môžu byť uskutočnené do výroby, služieb, poľnohospodárstva... Priame zahraničné investície sa sledujú na ročnej báze a vyjadrujú sa v absolútnej hodnote alebo podielom na ročnom HDP krajiny. Priemerne dosahujú hodnoty 2-3% hodnoty HDP krajiny, čísla vyššie ako 5% predstavujú úspech a vysoký záujem zahraničných investorov.

Miera zahraničných investícií na Haiti bola v roku 2017 4,46% HDP krajiny, čo je solídny výsledok a tiež dôvod na optimizmus vzhľadom k tomu, že priemerná miera zahraničných investícií za posledných 35 rokov bola na Haiti len 0.83% ročne. Jedná sa o najvyššiu mieru zahraničných investícií za uvedené obdobie. V absolútnej hodnote predstavovali zahraničné investície v roku 2017 0,37 miliardy USD (maximum za sledované obdobie) a priemerná ročná absolútna hodnota zahraničných investícií bola za posledných 35 rokov 0,04 miliardy USD.

Miera zahraničných investícií predstavovala v Dominikánskej republike v roku 2017 4,74% HDP, čo je pre tento rok porovnateľný výsledok ako Haiti. Priemerná ročná miera zahraničných investícií bola za posledných 35 rokov 2,57% HDP s maximom 6,04% v roku 1999. V absolútnej hodnote predstavovali zahraničné investície v roku 2017 3,6 miliardy USD a priemerná ročná absolútna hodnota zahraničných investícií bola za posledných 35 rokov 0,81 miliardy USD.

Najvyššiu mieru zahraničných investícií mali v rámci krajín Latinskej Ameriky (okrem malých ostrovných štátov Karibiku) v roku 2017 stredoamerické štáty Panama

(7,75% HDP), Nikaragua (6,49% HDP), Honduras (5,50% HDP), Kostarika (4,99% HDP) ale aj juhoamerické štáty Guayana (5,86% HDP) a Surinam 5,30% HDP). Veľké latinsko-americké ekonomiky dosiahli v roku 2017 nasledovné čísla: Brazília 3,44% HDP, Mexiko 2,79% HDP a Argentína 1,81%. (The Global, 2017)

3.1.4 Index konkurencieschopnosti Haiti a Dominikánskej republiky, postavenie v celosvetovom rebríčku a porovnanie s ostatnými krajinami Latinskej Ameriky.

Tento index (v rozmedzí od 0 do 100, kde platí pravidlo, čím vyššie číslo, tým vyššia konkurencieschopnosť) ukazuje úroveň konkurencieschopnosti ekonomík jednotlivých krajín. Rebríček sleduje konkurencieschopnosť ekonomík 140 krajín sveta. V rámci Latinskej Ameriky malo v roku 2018 najvyšší index Čile, a to 70,26 bodu, čo predstavuje 33. miesto v celosvetovom meradle. Nasledujú Mexiko (64,60), Uruguay (62,69), Kostarika (62,14), Kolumbia (61,63), Peru (61,26), Panama (61,03) a najväčšia ekonomika Latinskej Ameriky Brazília s 59,51 bodu.

Haiti malo v roku 2018 36,46 bodu (35,75 v roku 2017), čo predstavuje najnižšiu úroveň sledovaných krajín Latinskej Ameriky a 138. miesto medzi 140 krajinami sveta.

Dominikánska republika mala v roku 2018 konkurencieschopnosť 57,38 bodu (55,59 v roku 2017), čo je 12. miesto medzi 20 sledovanými krajinami Latinskej Ameriky a 82. miesto na svete. (World, 2018)

3.1.5 Podnikateľské prostredie Haiti a Dominikánskej republiky podľa správy Svetovej Banky - Doing Business (Máj 2018)

Doing Business je každoročná správa Svetovej banky o „jednoduchosti podnikania“, ktorá zahŕňa 190 krajín a sleduje, akým spôsobom v nich regulačné opatrenia ovplyvňujú podnikateľskú aktivitu. Správa hodnotí napríklad podmienky pri zakladaní firiem, riešenie insolvencií, vymáhanie zmluvných záväzkov, dostupnosť úverov, stavebných povolení.

Správa zoraďuje krajiny v závislosti od „jednoduchosti podnikania“ v poradí od 1 po 190.

Haiti sa nachádza v tomto rebríčku pravidelne na spodných miestach. V správe

z mája 2018 obsadilo 182 priečku zo 190 sledovaných krajín.

Umiestnenie Dominikánskej republiky (máj 2018) bolo 102. miesto, čo je spodná polovica celosvetového rebríčka ale na konci prvej desiatky rebríčka krajín Latinskej Ameriky.

Krajiny Latinskej Ameriky sa v celosvetovom rebríčku nachádzajú od 54 miesta nižšie. Najlepšie (najjednoduchšie) podmienky podnikania v rámci krajín Latinskej Ameriky má Mexiko (54. miesto svetového rebríčka), Kolumbia (54. miesto), Kostarika (67. miesto), Peru (68. miesto) a Panama (79. miesto). Ďalšie veľké ekonomiky Latinskej Ameriky Brazília a Argentína sa umiestnili v rebríčku z mája 2018 na 109. resp. 119. mieste. Na poslednom mieste rebríčka v rámci latinskoamerických krajín bola Venezuela, a to na 188. mieste (tretie miesto od konca celosvetového rebríčka). (The World, 2018 b)

3.1.6 Index vnímania miery korupcie v Haiti a Dominikánskej republike a porovnanie s ostatnými krajinami Latinskej Ameriky

Tento index (čísla od 0 do 100, kde predstavuje najnižšiu mieru korupcie a 0 najvyššiu) predstavuje celkový indikátor v oblastiach ako miera korupcie vo verejnom sektore, zneužívanie štátnych prostriedkov, efektívnosť vládnych protikorupčných opatrení...

Krajinou s najvyšším indexom (a teda najnižšou mierou korupcie bol v roku 2018 v rámci krajín Latinskej Ameriky) Uruguay so 70 bodmi, nasledovaný Čile (67 bodov). Priemer krajín Latinskej Ameriky predstavoval 41,60 bodu. Najväčšie ekonomiky Latinskej Ameriky dosiahli úroveň 40 bodov (Argentína), 35 bodov (Brazília) a 28 bodov (Mexiko). Najvyššiu mieru korupcie mala Venezuela (18 bodov).

Dominikánska republika dosiahla v roku 2018 úroveň 30 bodov, čo bolo menej ako je priemer Latinskej Ameriky.

Úroveň miery vnímania korupcie v Haiti predstavovala v roku 2018 20 bodov, čo je druhá najhoršia miera korupcie v rámci krajín Latinskej Ameriky. Toto číslo tiež predstavuje 161 miesto v celosvetovom rebríčku (spolu 180 sledovaných krajín). (Statista, 2018)

3.2 Export a import krajín Latinskej Ameriky

Tabuľka 2 Export a import krajín Latinskej Ameriky v roku 2017

Krajina	Export v mld. USD	Import v mld. USD
Brazília	219	141
Mexiko	419	356
Argentína	59,2	66,5
Kolumbia	39,1	44,3
Čile	70,1	62,7
Peru	44,8	38
Dominikánska republika	8,73	16,7
Ekvádor	19,3	19,3
Guatemala	9,99	13,5
Panama	3,06	24,8
Venezuela	27,8	9,1
Paraguaj	6,82	12
Bolívia	8,08	9,37
Kostarika	10,8	10,3
Uruguaj	8,85	9,72
Salvador	5,89	10,5
Honduras	9	9,9
Nikaragua	5,34	7,86
Haiti	1,12	3,3
Kuba	1,41	6,21

Zdroj: Spracované autorom na základe údajov OEC

Z uvedených údajov môžeme vyvodiť, že najvyššie hodnoty exportu má druhý najväčší štát Latinskej Ameriky, Mexiko. Výška jeho exportu je 419 miliárd USD. Export tvoria najmä autá a elektronické zariadenia. Jeho import predstavuje 356 miliárd USD a tak má Mexiko aktívne saldo obchodnej bilancie. Importuje najmä súčiastky na výrobu zariadení a áut. Vývoz Dominikánskej republiky je 8,73 miliárd USD zatiaľ čo dovoz dosahuje 16,7 miliárd USD. Pasívne saldo obchodnej bilancie z tohto dôvodu dosahuje 8 mld. USD. Exportuje najmä zlato, tabakové výrobky, textil a elektroniku. Import sa hlavne

zameriava na ropu, autá, mechaniku, produkty z plastu, nespracovaný textil a potraviny. Haiti spomedzi krajín Latinskej Ameriky dosahuje najnižšie hodnoty a to 1,12 miliardy USD, zatiaľ čo import dosahuje hodnotu 3,3 mld. USD. Krajina dosahuje negatívnu obchodnú bilanciu a to v hodnote 2,18 mld. USD. Najsilnejším odvetvím, ktoré exportuje produkty do zahraničia je textilná výroba. Za zmienku tiež stojí vývoz esenciálnych olejov. Import sa zameriava najmä na dodávanie vstupov do textilnej výroby. Ďalšími dovážanými tovarmi sú vo veľkej miere potraviny, mechanizmy, ropa, palmový olej a plastové výrobky. Najvyššiu obchodnú bilanciu spomedzi krajín Latinskej Ameriky dosahuje Brazília vo výške 78 miliárd USD, zatiaľ čo najvyššie pasívne saldo obchodnej bilancie dosahuje Panama vo výške 21,2 mld. USD. (OEC, 2017 c)

3.2.1 Charakteristika komoditnej štruktúry zahraničného obchodu

Pod komoditnou štruktúrou sa všeobecne rozumejú jednotlivé tovary, ktoré skúmaná krajina vyváža a dováža. Štruktúra týchto tovarov súvisí s hospodárstvom krajiny ako aj od krajín, s ktorými obchoduje. Vývoz predstavuje súbor všetkých tovarov, ktoré sú v krajine vyprodukované a sú určené pre zahraničné trhy (export tovarov). Dovozy tvoria tovary, ktoré nie sú v cieľovej krajine dostatočné, prípadne nie je možné ich vôbec zabezpečiť z domácich zdrojov, a teda ich krajina dováža zo zahraničia (import tovarov). (Ružeková, 2013)

3.2.2 Komoditná štruktúra zahraničného obchodu Haiti

Európski kolonizátori využili priaznivú klímu ostrova Hispaniola na zakladanie plantáží, ktorých produkty boli určené väčšinou na export. Poľnohospodárska výroba sa zameriavala najmä na pestovanie cukrovej trstiny a kávy. Agroprodukcia využívala otrockú prácu černochovej dovážanej z Afriky. V roku 1780 už bola produkcia natoľko rozvinutá, že takmer 40% celkového množstva cukru importovaného do Veľkej Británie a Francúzska a až 60% svetovej produkcie pochádzalo práve zo Saint-Domingue (dnešné Haiti). (Heinl, 2005)

Po vzbuře otrokov a následných vojnách klesol export pestovaných poľnohospodárskych produktov prakticky na nulu. Po stabilizácii vnútropolitckej a

zahraničnopolitickej situácie v polovicike 19. storočia boli obnovené exporty poľnohospodárskych produktov, a to opäť najmä cukru a produktov z cukrovej trstiny (napr. rum) ako aj kávy. (Candler. 2010)

Ďalším odvetvím, ktoré v tomto období zaznamenalo vysoký rast bol vývoz dreva (najviac v roku 1880 kedy export dreva predstavoval 160-tisíc ton ročne). Veľké odlesňovanie však zapríčinilo všeobecný nedostatok stromov a zlú ekologickú situáciu v krajine, ktorá trvá až do dnešných čias. Ťažba dreva po čase kvôli jeho nedostatku ustala a do roku 1915 klesol export dreva až sedemnásobne. V podstate až do 60. rokov 20. storočia boli nosnými exportnými komoditami poľnohospodárske produkty a istý čas aj drevo. (Heinl, 2005)

Tabuľka 3 Vývoj komoditnej štruktúry exportu Haiti v rokoch 1962-2017

	1962	1970	1980	1990	2000	2010	2017
Káva	43%	32%	23%	4,6%	3,3%	<1%	<1%
Nerastné suroviny	15%	15%	3,6%	2%	<1%	<1%	<1%
Cukrová trstina	7,9%	3%	<1%	<1%	<1%	<1%	<1%
Textilná výroba	7%	14%	28%	53%	82%	85%	89%
Elektronické zariadenia	<1%	7,9%	20%	13%	1,5%	<1%	<1%
Mechanizmy	<1%	<1%	7%	8,5%	<1%	<1%	<1%
Spracované potraviny	<1%	<1%	1,2%	2,6%	3,9%	1,7%	1,2%
Esenciálne oleje	<1%	7,5%	2,3%	1,7%	1,4%	3,1%	4,2%

Zdroj: Spracované autorom na základe údajov OEC

Tovarová štruktúra sa v priebehu rokov od prvého oficiálneho merania menila vzhľadom na faktory, ktoré ju ovplyvňovali. Najvyšší podiel na exporte v súčasnosti tvoria textilné výrobky, ktoré sa stali najväčším výrobným odvetvím v krajine. Tradičné exportné suroviny cukrová trstina a káva postupne klesli až na úroveň 1%. Agrikultúra však na území Haiti stále existuje, len sa pretransformovala do iného odvetvia. Je ním pestovanie plodín, ktoré sa po spracovaní exportujú vo forme esenciálnych olejov. Ich produkcia bola v priebehu rokov stála a v súčasnosti sa exportný podiel pohybuje okolo 4,2%. (OEC, 2017 a)

Ťažba nerastných surovín nemala z historického hľadiska významné postavenie v ekonomike krajiny no export nerastných surovín v roku 1962 tvoril až 15% celkového exportu. Najmä ale z dôvodu nedostatku financií v krajine, bola ťažba vo väčšej miere pozastavená. V neskorších rokoch dostali povolenie na ťažbu niektoré zahraničné spoločnosti (napr. Eurasian Minerals alebo VCS Mining), ale z dôvodu nedostatočnej transparentnosti a v istom zmysle potláčania ľudských práv, boli nútené svoju činnosť ukončiť. Podľa odhadov z prieskumov týchto spoločností, ktoré boli vykonané pred zákazom činnosti, sa ale na území Haiti nachádzajú nerastné suroviny v hodnote až 20 miliárd USD. (Ducos, 2017)

Tabuľka 4 Komoditná štruktúra importu Haiti v roku 2017

	Textílie	Zelenina a ovocie	Spracované potraviny	Nerastné suroviny	Mechanizmy	Kovové výrobky	Plasty a gumy
Percentuálny podiel na celkovom importe	17%	14%	11%	10%	8,1%	7%	6%

Zdroj: Spracované autorom na základe údajov OEC

Najvyšší podiel v tovarovej štruktúre na celkovom importe tovarov do krajiny, mali textílie (17%). Importované textílie sa v krajine využívajú v produkcii oblečenia. Export textilu (oblečenia) z Haiti tvorí najväčšie exportné odvetvie v krajine, takže importné požiadavky zodpovedajú vo veľkom miere práve tomu. Krajina aj napriek svojim výhodným poľnohospodárskym podmienkam importuje veľké množstvo potravín, najmä zeleniny a ovocia (14%) a spracovaných potravín (11%). Väčšina tovarov ako sú mechanizmy (8,1%), kovové výrobky (7%) a plasty a gumy (6%) rovnako neslúžia v Haiti na neskoršie spracovanie ale po transformovaní na iné statky sú spotrebované domácimi spotrebiteľmi a iba istá časť z nich sa využíva napríklad v textilnom priemysle alebo sa exportuje do zahraničia. (OEC, 2017 a)

3.2.3 Komoditná štruktúra zahraničného obchodu Dominikánskej republiky

Z historického hľadiska nebol export Dominikánskej republiky významný ako export Haiti. Po kolonizácii sa domáca produkcia zameriavala najmä na agrikultúru, kde najvýznamnejšími plodinami boli káva, cukrová trstina a kakaové bôby. Cukrová trstina však predstavovala najvýznamnejšiu z týchto plodín. Krajina nebola schopná zlepšiť svoju ekonomickú situáciu. V roku 1850 sa mierne zvýšil export tabaku, ktorý bol vyvážaný do Nemecka. Jeho pestovanie však prebiehalo na malých súkromných farmách a nedá sa pokladať za významnú exportnú surovinu. O výraznejšom, exportom ťahanom, hospodárstve sa dá hovoriť až od roku 1870, kedy sa Dominikánska republika vo vyššej miere začala zaoberať exportom tropických plodín, ktoré mali z historického hľadiska význam v krajine. Plodinami boli káva, cukrová trstina, banány, kakao a tabak. Export však ustal do roku 1910 a zhoršil sa po prvej svetovej vojne a veľkej hospodárskej kríze. (Library, 1999)

Tabuľka 5 Vývoj komoditnej štruktúry exportu Dominikánskej republiky v rokoch 1962-2017

	1962	1970	1980	1990	2000	2010	2017
Káva	10%	13%	9%	2,8%	<1%	<1%	<1%
Banány	10%	<1%	<1%	<1%	1%	6,1%	4,3%
Kakao	6,9%	8,9%	4,7%	2,5%	<1%	3,1%	1,9%
Tabak	6,2%	6,7%	3,3%	2,5%	4,7%	1,2%	<1%
Cukrová trstina	50%	10%	13%	6,6%	1,6%	2,8%	<1%
Spracovaný cukor	<1%	39%	23%	<1%	<1%	<1%	1%
Spracované potraviny	<1%	1,7%	2,6%	1%	1,7%	3,5%	15%
Kovové výrobky	<1%	<1%	12%	9,2%	5,3%	<1%	5%
Nerastné suroviny	5,6%	7%	7,9%	7,4%	3,7%	9,9%	18%
Textilná výroba	<1%	<1%	9,7%	9%	56%	18%	14%
Elektronické zariadenia	<1%	<1%	<1%	1,5%	3,3%	3%	<1%
Mechanizmy	<1%	<1%	<1%	3,7%	5,7%	8,4%	8,3%
Medicínske zariadenia	<1%	<1%	<1%	4,3%	7,2%	16%	6%
Výrobky z plastu	<1%	<1%	<1%	<1%	1,2%	4,3%	6,2%

Zdroj: Spracované autorom na základe údajov OEC

Z uvedených údajov tabuľky, ktorá zaznamenáva vývoj tovarovej štruktúry Dominikánskej republiky od prvého oficiálneho merania, môžeme zistiť, že sa krajina od roku 1962 vo väčšej miere vzdala svojho silno poľnohospodárskeho zamerania do roku 2017. Významná exportná komodita v roku 1962, cukrová trstina, postupom času stratila svoje postavenie na celkovom podiele exportu krajiny. Krátky nárast spracovaného cukru v roku 1970, predstavuje obdobie, v ktorom Dominikánska republika začala spracovávať cukrovú trstinu namiesto jej priameho exportu. Počas celej histórie merania mali výraznejší podiel na exporte aj nerastné suroviny, ktoré sa ťažia v krajine. V istom období sa rovnako ako cukrová trstina, začali spracovávať a predávať ako súčiastky alebo hotové kovové výrobky. Rovnako ako susedná krajina, Haiti, sa začala v Dominikánskej republike rozširovať aj textilná výroba, ktorá v roku 2000 predstavovala až 56%. S rozvojom krajiny a rastom úrovne trhu však mierne ustúpila a na jej miesto prišli chemické a technické fabriky. Najvyšší podiel na exporte v súčasnosti má teda výroba plastov (6,2%), medicínskych zariadení (6%), mechanizmov (8,3%), textilný priemysel (14%) a vývoz spracovaných (5%) a nespracovaných (18%) nerastných surovín. (OEC, 2017 b)

Tabuľka 6 Komoditná štruktúra importu Dominikánskej republiky v roku 2017

	Nerastné suroviny	Mechanizmy	Dopravné prostriedky	Plasty a gumy	Potraviny	Kovové výrobky	Textílie
Percentuálny podiel na celkovom importe	18%	16%	8,8%	8,6%	7,4%	6,9%	6,6%

Zdroj: Spracované autorom na základe údajov OEC

Spomedzi importovaných tovarov majú najvyšší podiel na celkovom importe nerastné suroviny (18%). Tieto suroviny sa využívajú v produkcii krajiny a po spracovaní sa vyvážajú v podobe iných tovarov. Do kategórie mechanizmy, ktoré predstavujú druhú najviac dovážanú komoditu (16%), patria rôzne druhy súčiastok a mechanizmov. Tento tovar sa rovnako používa vo výrobe a väčšina a z neho je rovnako neskôr exportovaná

v inej forme. Rovnako sa v neskoršom spracovaní využívajú plasty a gumy, kovové výrobky (napr. železné pláty), textílie ako aj nespracované potraviny. (OEC, 2017 b)

3.2.4 *Charakteristika teritoriálnej štruktúry zahraničného obchodu*

Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu krajiny vyjadruje zoznam ekonomík, s ktorými krajina obchoduje. Môže ísť o import alebo export z alebo do krajín. Teritoriálna štruktúra všeobecne závisí od vzájomných politických, ekonomických a sociálnych vzťahov krajín. (Ružeková, 2013)

3.2.5 *Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu Haiti*

Z historického hľadiska sa Haiti zameriavalo najmä na obchod s Francúzskom, vzhľadom na ich koloniálny vzťah. Export bol vo vysokej miere ovplyvnený práve faktom, že krajina spočiatku patrila Francúzsku. Okrem Francúzska vyvážala krajina tiež do Veľkej Británie. Odhadom až 40% celkového exportu cukru, ktorý tvoril významnú komoditu Haiti, bolo vyvázaných práve do Veľkej Británie a Francúzska. Import z Francúzska bol najmä vo forme investícií do rozvoja krajiny. Francúzsko o svoju významnú pozíciu v importe z Haiti na isté obdobie prišlo po otrockých povstaniach v Haiti. Do popredia sa po získaní nezávislosti začali predierať najmä Spojené štáty, ktoré už v roku 1825 kupovali takmer 50% exportu Haiti. Ich podiel ale klesol a do popredia sa dostalo znovu Francúzsko. Začiatkom 20. storočia, kedy svoju pozíciu začali znovu upevňovať Spojené štáty, znovu vytlačili Francúzsko z pozície najväčšieho importéra Haitských produktov po tom čo obsadili Haiti. Do roku 1962 už Haiti znovu exportovalo 50% svojho exportu do USA, zatiaľ čo druhé miesto obsadilo Taliansko (11%) s Francúzskom (9,5%) na treťom mieste. V roku 2000 sa pozícia USA ako najväčšieho importéra Haitských tovarov upevnila na úrovni 91%. Taliansko sa dostalo v odbere pod 1% a Francúzsko (1,6%) zostalo na 3. mieste po Belgicku (2,1%). V roku 2017 bolo USA stále na prvom mieste s 83%. Druhé, tretie a štvrté miesto obsadili po poradí Dominikánska republika (3,8%), Kanada (2,8%) a Mexiko (1,8%). (Bulmer-Thomas, 2014)

Čo sa importu týka tak v roku 1962 dovážalo Haiti až 64% z USA a po 5% z dvoch častí vtedy rozdeleného Nemecka. Veľká Británia (4,7%) obsadila 4. miesto a Francúzsko

(4%) 5. miesto. V roku 1980 importovalo Haiti 62% tovarov z USA a na druhom mieste sa objavilo Japonsko (6,1%). V roku 1990 svoju pozíciu ešte viac upevnilo USA (74%) a Japonsko s Francúzskom skončili na druhom mieste s 3,5%. Do roku 2017 sa ale situácia zmenila veľmi výrazne. Dominikánska republika dosiahla vysoký ekonomický rast a s ním aj spojený vyšší export. Preto obsadila druhé miesto po USA (26%) a dosiahla 25% podiel v importe Haiti. Tretia krajina, ktorá taktiež v krátkom období dosiahla vo svetovom spektre vysoký ekonomický rast a export, je Čína (16%). (OEC, 2017 a)

3.2.6 Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu Dominikánskej republiky

Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu Dominikánskej republiky z historického hľadiska nemá taký význam ako Haiti. Ako Španielska kolónia vyvážala väčšinu svojej produkcie práve do Španielska. Množstvo vyvezených tovarov však nebolo výrazné, najmä v porovnaní s Haiti, patriacemu Francúzsku. Po povstaniach a vydobytí nezávislosti začala krajina v krátkom období exportne rásť keď sa zvýšila produkcia tabaku a spracovávanie tabakových výrobkov v krajine. Tie sa v roku 1850 vyvážali najmä do Nemecka a USA. V období konca 19. storočia sa podobne ako v Haiti zvýšil v Dominikánskej republike vplyv USA, export do USA sa teda zvýšil tiež. Politická nestabilita ale ukončila ekonomický rast začiatkom 20. storočia. (Bulmer-Thomas, 2014)

V roku 1962 export Dominikánskej republiky do USA tvoril až 75%, zatiaľ čo 2. miesto obsadilo Nemecko rozdelené na dve krajiny spolu s 12%. Do roku 1980 bol export do USA 69% a na druhom mieste sa objavila Venezuela (11%). Venezuela sa však neudržala na druhej pozícii a majoritnú časť exportu do zahraničia tvorilo do roku 1990 USA (88%), pričom ostatné krajiny tvorili zanedbateľnú časť. O 10 rokov neskôr v roku 2010 sa do USA vyvážalo 63%. Druhé miesto obsadilo Belgicko (3,8%) a tretie Španielsko (2,9%). V roku 2017 Dominikánska republika exportovala najviac do USA (42%), Kanady (9,9%), Haiti (9,5%) a Indie (6,8%).

Import krajiny v roku 2017 pochádzal najviac z USA (42%), Číny (14%) a Mexika (4,8%), zatiaľ čo brazílsky import predstavoval 3,7%. (OEC, 2017 b)

Záver

Stanoveným cieľom tejto bakalárskej práce bolo na základe použitia vedeckých metód posúdiť postavenie štátov Haiti a Dominikánskej republiky v regióne Latinskej Ameriky ako aj analyzovať a načrtnúť príčiny rozdielov medzi nimi..

Spoločnou črtou latinskoamerických štátov je fakt, že všetky majú za sebou minulosť kolónií európskych mocností (hlavne Španielska a Portugalska). S tým súvisí drancovanie ľudských a prírodných zdrojov zo strany koloniálnych mocností ako aj zanedbávanie potrebných investícií do rozvoja tejto oblasti počas koloniálnej nadvlády. Dominujúci podiel na ekonomikách týchto krajín v uvedenom období mala poľnohospodárska výroba a ťažba nerastného bohatstva. Značná časť tejto produkcie bola vyvážaná do Európy. Výroba s vyššou pridanou hodnotou v Latinskej Amerike bola počas koloniálneho obdobia minimálna. Situácia sa začala pomaly meniť až začiatkom 19. storočia, po rozpade koloniálnej ríše v tejto oblasti a vzniku jednotlivých nezávislých latinskoamerických štátov. Po zahájení vlastnej nezávislej politiky začali jednotlivé krajiny robiť opatrenia na zlepšenie celospoločenskej situácie (vrátane hospodárskej). Dnes sú mnohé latinskoamerické štáty (najmä Čile a veľké krajiny ako Mexiko, Brazília, Argentína ale aj Kolumbia) dôležitou súčasťou svetovej ekonomiky so solídnymi hospodárskymi výsledkami v rámci celosvetového porovnávania. V každom prípade dohnať priepastný rozdiel zapríčinený aj ich koloniálnou minulosťou a priblížiť sa k výkonnosti ale aj životnej úrovni najvyspelejších svetových krajín potrvá ešte nejaký čas a bude si vyžadovať politickú a ekonomickú stabilitu oblasti ako aj zásadné hospodárske opatrenia smerujúce k dosahovaniu ekonomického rastu.

Vyššie uvedená všeobecná analýza celej oblasti sa týka aj krajín nachádzajúcich sa na ostrove Hispaniola – Haiti a Dominikánskej republiky. Napriek mnohým spoločným črtám majú tieto krajiny svoje špecifiká, ktoré ich odlišujú od ostatných latinskoamerických krajín ale aj medzi sebou navzájom.

Dôležitým faktorom odlišnosti krajín Hispanioly je ich poloha (ostrov v Karibskom mori) ako aj fakt, že ostrov bol kolonizovaný Európanmi ako prvý (už koncom 15. storočia). Príchod Európanov bol absolútnou katastrofou pre miestne obyvateľstvo, ktorého podiel bol v krátkom čase minimalizovaný v dôsledku chorôb, bojov ako aj zlého zaobchádzania. Mnohé iné krajiny Latinskej Ameriky (najmä Peru, Ekvádor, Mexiko, Bolívia, Guatemala...) majú stále relatívne vysoký podiel pôvodného obyvateľstva na celkovej štruktúre. Výsledkom takmer úplného vyhladenia domorodého obyvateľstva bola

absolútna zmena demografickej štruktúry ostrova. Pôvodné obyvateľstvo bolo nahradené černoškými otrokmi dovezenými z rôznych afrických oblastí ako aj kolonizátormi z Európy. Dnes tvoria černosí, mulati a belosi absolútnu väčšinu obyvateľstva viac ako dvadsať miliónovej Hispanioly. Zatiaľ čo 95% obyvateľstva Haiti tvoria černosí, v Dominikánskej republike je väčšina (73% mulatov). Podiel černoškého obyvateľstva je iba 15%. Ostrov Hispaniola má nielen odlišnú demografickú štruktúru ale aj koloniálnu históriu. Zatiaľ čo západná časť ostrova (Haiti) je frankofónna (bývalá kolónia Francúzska), východná časť ostrova (Dominikánska republika) je španielsky hovoriaca. To sú dva veľmi dôležité faktory ovplyvňujúce situáciu oboch krajín. Frankofónne Haiti s prevažne černošskou populáciou je kultúrne relatívne izolované od ostatných krajín Latinskej Ameriky (vrátane Dominikánskej republiky). Černošská populácia pochádzajúca z rôznych kútov Afriky je vzájomne relatívne odlišná a stmelovaná najmä haitským dialektom francúzštiny a náboženstvom vúdú, ktoré je zmesou afrických animistických tradícií a kresťanstva. Haiti získalo ako prvá kolónia v rámci Latinskej Ameriky nezávislosť po tvrdých bojoch a bolo po istý čas politicky a ekonomicky „ignorované“ zo strany susedov ako aj USA a európskych mocností. Krajinu tiež vo veľkej miere opustila politicko-ekonomická elita. Táto izolácia ako aj absencia politicko-hospodárskej kontinuity mala neblahé následky a zapríčinila veľké zaostávanie krajiny. Dominikánska republika hovoriaca španielsky začala fungovať ako nezávislá krajina v období, kedy sa začali osamostatňovať aj ostatné španielske kolónie oblasti. Vzhľadom na štruktúru obyvateľstva, kultúrnu aj jazykovú príbuznosť s týmito krajinami sa Dominikánska republika rýchlejšie dokázala zapojiť do vzájomnej politickej aj hospodárskej spolupráce so svojimi susedmi ale aj európskymi krajinami a USA. To sú dôležité východiskové podmienky, ktoré spôsobili počiatočné zaostávanie západnej časti ostrova (Haiti) v porovnaní s východom (Dominikánskou republikou) ako aj jeho prehlbovanie v ďalšom vývoji týchto krajín. Oba štáty neboli počas celého svojho obdobia vzorom demokracie a väčšinu obdobia svojej existencie boli diktatúrami. Aj tu však vidíme istú odlišnosť – Dominikánska republika je už takmer 30 rokov demokraciou s relatívne vysokou mierou osobnej a ekonomickej slobody, zatiaľ čo Haiti je stále politicky turbulentnou krajinou potácajúcou sa medzi rôznymi typmi diktatúr, demokraciou a politickým chaosom. V týchto podmienkach je samozrejme ťažké robiť konzekventnú a zodpovednú hospodársku politiku. Dôležitým faktorom ovplyvňujúcim ekonomický stav oboch krajín je aj ich geografická rozdielnosť. Západné Haiti je vo veľkej miere hornatou krajinou s menším podielom poľnohospodársky využiteľnej plochy, s nižšou zrážkovou činnosťou a s vyšším rizikom prírodných katastrof

(časté hurikány a zemetrasenia). Veľmi zlá je aj ekologická situácia na Haiti. Odlesnená krajina spôsobuje eróziu pôdy a jej znehodnocovanie. Preľudnenosť Haiti je tiež veľkým problémom a časovanou bombou pre ďalšie zhoršovanie ekologickej situácie. Všetky vyššie uvedené faktory sú príčinami veľkých ekonomických rozdielov týchto krajín rozprestierajúcich sa na tom istom ostrove. Preto dnes počtom obyvateľstva obdobne veľká Dominikánska republika (takmer 11 miliónov obyvateľov) tvorí desaťkrát vyšší HDP ako jej sused Haiti, priemerný ročný rast HDP za posledných 50 rokov je v Dominikánskej republike viac ako štyrikrát vyšší ako Haiti, priemerná ročná miera zahraničných investícií za posledných viac ako 40 rokov je v Dominikánskej republike v porovnaní s Haiti dvojnásobná. Takmer 60% obyvateľov Haiti žije dnes pod hranicou chudoby, zatiaľ čo v Dominikánskej republike je to menej ako jedna tretina. Haiti sa nachádza na posledných priečkach krajín Latinskej Ameriky (ale aj sveta) v konkurencieschopnosti ekonomík, jednoduchosti podnikania (Doing Business), miere korupcie. Dominikánska republika je v týchto ukazovateľoch v oveľa lepšej pozícii – väčšinou sa umiestňuje na úrovni latinskoamerického priemeru alebo aj vyššie.

Dominikánska republika je na dobrej ceste ďalšieho hospodárskeho rozvoja a zvyšovania životnej úrovne obyvateľstva. Krajina je dnes politicky stabilná, dobre zapojená do medzinárodno-obchodnej spolupráce. Hospodárska štruktúra je dnes relatívne diverzifikovaná. Rozvoj turistického ruchu a s ním spojených služieb je dobrou perspektívou. Blízkosť veľkých trhov – najmä USA, ale aj trhov ostatných španielsky hovoriacich krajín, je veľmi dôležitá pre ďalšiu podporu exportu a odvetví s ním spojených. Dôležitá bude tiež orientácia na podporu odvetví s vyššou mierou pridanej hodnoty.

Súčasnú Haiti je dnes krajinou s mimoriadne nízkou ekonomickou úrovňou. Nevyhnutnosťou pre Haiti je politická stabilita, ktorá umožní presadiť dlhodobú hospodársku politiku smerujúcu k rozvoju krajiny. Mimoriadne dôležitý bude úspešný boj so všadeprítomnou korupciou. Haiti nevyhnutne potrebuje zvýšiť zahraničné investičné zdroje, ktoré umožnia zlepšiť infraštruktúru krajiny, odvrátiť ekologickú katastrofu a naštartujú ekonomiku. Nevyhnutné sú tiež investície do vzdelanosti obyvateľstva. Výhodou Haiti je dostatok relatívne lacnej pracovnej sily ako aj veľký podiel mladej populácie. Blízkosť veľkého a bohatého severoamerického trhu vytvára tiež predpoklady pre možný exportný úspech krajiny.

Zoznam použitej literatúry

ADAMS, Jessica. *Revolutionary Freedoms : A History of Survival, Strengh and Imagination in Haiti*. USA : Caribbean Studies Press, 2006. 284 s. ISBN 978-1584322931.

ALONSO, I. *Trade Issues In Caribbean*. USA : Gordon & Breach Science Publishers Ltd., 1992. 256 s. ISBN 9782881245558.

ATKINS, G. Pope – LARMAN, C. Wilson. *The Dominican Republic and the United States : From Imperialism to Transnationalism*. USA : University of Georgia Press, 1998. 312 s. ISBN 978-0820319315.

BALDACCHINO, G. et. al. *The Political Economy of Divided Islands : Unified Geographies, Multiple Politics*. Veľká Británia : Palgrave Macmillan UK, 2013. 256 s. ISBN 978-1-349-43805-1.

BULMER-THOMAS, Victor. *The Economic History of Latin America since Independence*. 3. New York : Cambridge University Press, 2014. 626 s. ISBN 9781107608559.

CANDLER, John. *Brief Notices of Hayti : With its Condition, Resources, and Prospects*. 2. New York : Cambridge University Press, 2010. 188 s. ISBN 978-1141652198.

CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY [online]. In: *The World Factbook CIA : Dominican Republic*. 2018 b, [2018-20-11]. Dostupné na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/dr.html>

CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY [online]. In: *The World Factbook CIA : Haiti*. 2018 a, [2018-20-11]. Dostupné na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ha.html>

DORTON, Ian – BLINK, Jocelyn. *Characteristics of Developing Countries*. Oxford : Oxford University Press, 2007. 400 s. ISBN 9780199151240.

DUCOS, Geardo. Justiceinmining.com [online]. In: *Haiti : The Illusion of Mining Operation*. 2017. Dostupné na: <https://justiceinmining.com/2017/03/03/haiti-the-illusion-of-mining-operation/>

DUBOIS, Laurent. *Hait : the Aftershocks of History*. USA : Picador, 2013. 448 s. ISBN 978-1250002365.

FOREIGN AFFAIRS – GUNTHER, J. Hispaniola. [online]. In: *Foreign Affairs*. 1941, vol. 19, no. 4. Dostupné na: <https://www.foreignaffairs.com/articles/haiti/1941-07-01/hispaniola>

GATES, H. L. Jr. *Black In Latin America*. New York : NYU Press, 2011. 270 s. ISBN 9780814732984.

HEINL, Robert Debs – HEINL, Nancy Grodon – HEINL, Michael. *Written in Blood : The Story of the Haitian People, 1492-1995*. 3. University Press of America, 2005. 882 s. ISBN 978-0761831778.

International Monetary Fund [online]. In: *World Economic Outlook Database : Latin America and Caribbean*. 2018 a, [2019-8-4]. Dostupné na: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/02/weodata/weorept.aspx?pr.x=92&pr.y=19&sy=2019&ey=2019&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=213%2C263%2C268%2C273%2C278%2C218%2C283%2C223%2C288%2C228%2C293%2C233%2C238%2C243%2C248%2C253%2C298%2C299%2C258&s=PPPGDP%2CPPPPC&grp=0&a=>

International Monetary Fund [online]. In: *World Economic Outlook Database : Slovak Republic*. 2018 b, [2019-8-4]. Dostupné na: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/02/weodata/weorept.aspx?pr.x=88&pr.y=10&sy=2019&ey=2019&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=936&s=PPPGDP%2CPPPPC&grp=0&a=>

KEEGAN, W. F. *The People Who Discovered Columbus : The Prehistory of the Bahamas*. USA : University Press of Florida, 1992. 304 s. ISBN 9780813011370.

KROHN-HANSEN, Christian. *Political Authoritarianism in the Dominican Republic*. USA : Palgrave Macmillan, 2009. 249 s. ISBN 978-0230609532.

Library of Congress : Federal Research Division [online]. In: *Country Profile : Haiti*. 2006, [2018-30-11]. Dostupné na: <https://www.loc.gov/rr/frd/cs/profiles/Haiti-new.pdf>

Library of Congress : Federal Research Division [online]. In: *Dominican Republic and Haiti : Country Studies*. 1999, 586 s. [2019-13-4]. Dostupné na: <https://www.loc.gov/item/2001023524/>

MABRY, Donald J. *Colonial Latin America*. USA : Llumina Press, 2002. 296 s. ISBN 1932047603.

MALONE, D. *Decision-Making in the UN Security Council : The Case of Haiti, 1990-1997*. Veľká Británia : Clarendon Press, 1999. 344 s. ISBN 9780198294832.

NASA EARTH OBSERVATORY. Flooding On Hispaniola. [online]. In: *Earth Observatory NASA*, 2004. [2018-20-11]. Dostupné na: <https://earthobservatory.nasa.gov/images/4566/flooding-on-hispaniola>

OECD [online]. In: *Dominican Republic*. 2017 b, [2019-13-4]. Dostupné na: <https://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/dom/>

OECD [online]. In: *Haiti*. 2017 a, [2019-13-4]. Dostupné na: <https://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/hti/>

OECD [online]. In: *Visualizations : Country Exports/Imports*. 2017 c, [2019-8-4]. Dostupné na: <https://atlas.media.mit.edu/en/>

RUŽEKOVÁ, V. a kol. *Analýza zahraničného obchodu slovenskej republiky*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2013. 181 s. ISBN 9788022537919.

SCHMIDT, Hans. *The United States Occupation of Haiti, 1915-1934*. USA : Rutgers University Press, 1995. 303 s. ISBN 978-0813522036.

Statista [online]. In: *Latin America & the Caribbean : corruption perception index in 2018, by country*. 2018, [2019-8-4]. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/809887/latin-america-countries-corruption-perception-index/>

The Global Economy [online]. In: *All Indicators : List of Available Indicators*. 2017, [2019-8-4]. Dostupné na: https://www.theglobaleconomy.com/indicators_list.php

THE WORLD BANK [online]. In: *Data : Dominican Republic*. 2018 a, [2019-5-1]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/country/dominican-republic>

THE WORLD BANK [online]. In: *Doing Business*. 2018 b, [2019-8-4]. Dostupné na: <http://www.doingbusiness.org/>

TODARO, M. P. *Economic Development*. [online]. 5. vyd. New York : Longman, 1994. 719 s. [cit. 2018-11-11]. ISBN 0801310814. Dostupné na: https://openlibrary.org/books/OL1736214M/Economic_development

WILSON, Samuel M. *Hispaniola: Caribbean Chiefdoms in the Age of Columbus*. USA : University Alabama Press, 1990. 184 s. ISBN 978-0817304621.

World Economic Forum [online]. In: *Global Competitiveness Report*. 2018, [2019-8-4]. Dostupné na: https://www.incae.edu/sites/default/files/infome_the_global_competitiveness_report_2018.pdf